

Svar på remiss – ”Lokal och regional klimatomställning - underlag inför klimatpolitisk handlingsplan 2023”

På uppdrag av regeringen har Länsstyrelsen i Uppsala överlämnat rapporten ”Underlag om lokal och regional klimatomställning inför den kommande klimatpolitiska handlingsplanen” för yttrande. Nedan följer Energikontoren Sveriges synpunkter på rapporten.

Förslag 1 - Nationell samordnare för Färdplan för kommuner och regioners klimatomställning

Energikontoren Sverige ställer sig tveksam till att tillsätta en nationell samordnare för att ta fram en färdplan för kommuner och regioners klimatomställning. Problemet är ägandeskapet, framgången med näringslivets färdplaner är att de just ägs av näringslivet själva. Det är dock ett spännande förslag att kommuner och regioner genom högsta ledningens underskrift kan ställa sig bakom ett antal åtaganden, och detta förslag kan utvecklas vidare, men bör bygga på respektive kommun och regions nuläge, målbilder och olika förutsättningar. I det arbetet bör en tydlig koppling finnas till redan befintliga åtgärder och samarbete bör ske med både energi- och klimatrådgivning samt regionala energikontor.

I rapporten identifieras problemet:

”... att vissa kommuner inte anser att klimatfrågan ingår i deras kärnverksamhet.

Klimathänsyn, åtgärder och investeringar prioriteras ner om det upplevs dra resurser från områden som vård, skola och omsorg.”

Utifrån identifierat problem anser Energikontoren Sverige att det behövs tydligare åtgärder som stärker kommunens roll inom klimatomställningen. Förslagsvis kan nationella riktlinjer för att bemöta problemet och visa vikten och komplexiteten i klimatfrågan tas fram.

Förslag 2 - Myndighetslyft för kommuner och regioners klimatomställning

Under förslag 2 lyfts bland annat utveckling av en gemensam kunskapsarena för kommuner samt utveckling av klimatstatistik. Energikontoren Sverige ser positivt på dessa förslag som borde kunna vara mycket givande för att stärka kommuner i klimatarbetet. Det är en stor fördel om det finns lokal och regional statistik som är jämförbar och uppdaterad. Det är viktigt att statistiken är lättillgänglig för samtliga aktörer och även innefattar analys av framtaget underlag. Detta uppdrag kan med fördel drivas av Energikontoren Sverige som på flera platser infört energistatistikverktyg som t.ex Energiluppen av Energikontor Norr. Vid sammanställning av statistik är det viktigt med lokal och regional förankring då sekretessbelagda uppgifter är inte med. Just sådan lokal och regional förankring har de 15 Energikontoren i Sverige och kan stå för kontinuitet som kan utvecklas över tid.

Förslag 3 - Klimatomställningsfunktion på strategisk nivå hos kommuner

Energikontoren Sverige är positivt inställd till förslaget om en klimatomställningsfunktion på strategisk nivå hos kommuner då detta tydligt visar kommuner att de ska prioritera klimatfrågor. Det är viktigt att klimatomställningsfunktionen blir en permanent lösning, och inte något som regelbundet kräver en ny ansökan om stöd för finansiering. En permanent lösning visar på tyngden i rollen, säkerställer kontinuiteten i arbetet och främjar att tjänsterna tillsätts av personer med god kompetens på området. Arbetet med klimatomställning berör fler olika avdelningar inom respektive kommun, och kräver även samarbete över organisationsgränser för att möjliggöra nya lösningar. Energikontoren Sverige anser att stöd för att möta denna utmaning är mycket viktigt. Kommuners arbetssätt och struktur skiljer sig idag, vilket även kan medföra att implementering av stödet sker olika i respektive kommun. Vid behov av prioritering så är det de små kommunerna som behöver mest stöd. Dock anser Energikontoren Sverige det vara mycket viktigt att kommuner även fortsättningsvis, med stöd av den i regeringsformen fastställda kommunala självstyrelsen, själva fattar beslut om sina verksamhetsformer och organisationsformer.

Förslag 4 - Standardiserad redovisning av klimatåtgärder

Energikontoren Sverige anser att förslaget om standardiserad redovisning av klimatåtgärder kommer att underlätta för kommunerna, dels genom att bättre möjligheter för samarbete skapas, dels genom att möjligheterna att göra välgrundade motiveringar till klimatåtgärder förstärks. En tydlig redovisning av åtgärder och resultat kan förebygga hinder eller frågeställningar i beslutsprocesser.

Förslag 5 - Förstärkt uppdrag till länsstyrelsen för att leda och koordinera energi- och klimatomställning på lokal och regional nivå

Energikontoren Sverige ser positivt på att den regionala nivån föreslås få ett förstärkt uppdrag och tillförda resurser.

För att möjliggöra en omställning i tillräckligt snabb takt anser dock Energikontoren Sverige att det finansiella omställningsstödet som ges är långsiktigt och direkt riktat till de aktörer som arbetar operativt med åtgärder och aktiviteter, det vill säga till regionala energikontor samt energi- och klimatrådgivare. För att garantera goda stöd och en effektiv process bör stöd ges direkt till agerande part. De regionala rollerna behöver därför förtydligas. Förslag fem är starkt beroende av att förslag tre implementeras om arbetet ska ge önskad effekt på lokalnivå. Energikontoren bör pekas ut att vara den mobiliserande och operativa regionala kraften för energi- och klimatomställningen. För det behövs ett direkt riktat stöd till energikontoren. Denna åtgärd skulle effektivt motverka hindret att energi- och klimatomställningen går för långsamt.

För att möta utmaningen att genomföra en klimatomställning måste arbete ske på fler nivåer. Både globalt och nationellt, men även på regional och lokal nivå. Energikontor finns regionalt i hela landet och har till uppgift att bidra till att respektive regioner och kommuner når sina energi- och klimatmål. Energikontorens arbete är väletablerat, politiskt förankrat och grundar sig på en samlad expertis som möjliggör stöd för kommuner, regioner, företag och organisationer genom stöd i initiativ och projekt för att ställa om till en hållbar verksamhet. Arbetet sker på flera sätt både strategiskt och operativt samt i olika typer av samverkans- och utvecklingsprojekt. På en lokal nivå är kommuner en viktig aktör med möjlighet att påverka och arbeta aktivt med kommuninvånare och sin egen verksamhet. Energi- och klimatrådgivningen är en kommunal tjänst som stöttar både privatpersoner, företag, organisation och föreningar på lokal nivå. Det är en lättillgänglig tjänst som med stöd av och i samverkan med Energikontoren varit mycket uppskattad och användbar framförallt under de senaste månadernas ansträngda energiläge.

Förslag 6 - Regional upphandlingssamordning

Energikontoren Sverige anser att förslag 6 om stöd till kommuner genom fleråriga statliga stöd för regionala funktioner för upphandlingssamordning är mycket positivt. Det finns ofta en personell resursbrist inom upphandlingsenheter som kan påverka möjligheterna till kravställning med klimathänsyn och uppföljning av krav och avtalsvillkor. En regional upphandlingssamordnare kan vara en viktig insats för att åtgärda denna brist. Om fler upphandlingar och kravställningar samordnas på nationell och regional nivå kan arbetsbelastningen på enskilda upphandlande myndigheter och enheter minska. Dessutom får marknaden bättre förutsättningar att planera långsiktigt.

Förslag 7 - Regional mobilitets- och tillgänglighetssamordningsfunktion

Energikontoren Sverige är mycket positiva till förslaget om regional mobilitets- och tillgänglighetssamordningsfunktion genom fleråriga statliga stöd för fossilfri mobilitet och tillgänglighet samt ökad transporteffektivitet för både person- och godstransport. Dock tycker Energikontoren Sverige, med bakgrund av den i regeringsformen fastställda kommunala självstyrelsen att regioner och kommuner själva fattar beslut om sina verksamhetsformer och organisationsformer, att medel ska kunna sökas av både regioner och Regionala Energikontor.

T.ex. kan det i en region vara en fördel att samordnaren sitter på regionen och kan maximera synergier med kollektivtrafiksförvaltningen, arbetet med länstransportplaner och regional utveckling medans det i en annan region är att föredra att samordnaren finns på det regionala energikontoret med energikontorets vana att driva nätverk och stödja kommunernas satsningar på transporteffektiv samhällsutveckling. Vidare har Energikontoren stor vana av att söka medel till åtgärder som minskar bilberoendet, gynnar gång-, cykel-, och kollektivtrafik samt tar vara på digitaliseringens möjligheter.

I förslaget beskrivs hur det idag saknas “kunskap, goda exempel och finansiering för att systematiskt arbeta för att främja ökad transporteffektivitet genom minskad biltransport till fördel för gång-, cykel och kollektivtrafiklösningar, samt tillvaratagande av digitala medel för att minska de fysiska transporterna.” Detta tillsammans med vad vi ser som en saknad länk mellan de statligt formulerade klimatmålen inom transportsektorn, och kommunal- och regional nivå, gör att vi idag till mångt och mycket står still vad gäller transporteffektivitet. Med andra ord, på den nationella nivån formuleras mål som i praktiken ska uppnås på kommunal och regional nivå, men dessa saknar kunskap och finansiering vilket gör att målen riskerar att inte uppnås. Energikontoren Sverige ser utmärka möjligheter för denna samordningsfunktion att vara en länk mellan statlig, regional och kommunal nivå, samt att stärka kompetenserna på kommunal och regional nivå.

Förslag 8 - Ökade klimatkrav i offentlig upphandling

Energikontoren Sverige är positiv till en tydliggörande vägledning gällande ökade klimatkrav i offentlig upphandling, framförallt inom de områden där krav som gynnar klimatomställning kan ge mest effekt. Upphandling kan vara ett kraftfullt verktyg för att driva på klimatomställningen, men för att det ska fungera i praktiken krävs oftast att även andra pusselbitar finns på plats, t.ex. tydliga mål, goda dialoger, teknisk infrastruktur och tillräcklig budget.

Förslag 9 - Ökad lokal implementeringsförmåga för kolinbindning via återvätning

Inga synpunkter.

Förslag 10 - Utred tillstånds- respektive anmälningskrav för stora energi- och eleffektanvändare

Inga synpunkter.

För Energikontoren Sverige

Thérèse Hjelseth
Styrelseledamot